

Maltesholm

av Sylve Åkesson

MALTESHOLM ligger vid randen av Linderödsåsen, ca 18 km sydväst om Kristianstad. Godset hörde från början till Vittskövle, som då innehades av släkten Brahe. 1587 avsöndrades det därifrån såsom en utgård i Sönnarslöfs by och tillföll Else Brahe, som var gift med Henrik Ramel till Bäckaskog. Hon överlevde sin make och dog 1620, då Sönnarslöfsgården tillföll yngsta dottern Anne Ramel, som 1625 gifte sig med länsmannen på Kristianstad, Malte Juel till Gjesinge. Denne lät 1635-38 uppföra Maltesholms slott som en trelängad renässansanläggning, omgiven av breda vallgravar, med sirade gavlar och åttkantigt trapptorn med spira och vindflöjel. Malte Juel ökade godsets areal betydligt genom köp av gårdar och hemman, och efter hans död 1648 inköpte hans änka även Vanås. När hon dog 1661 ärvde dottern Maren Juel, gift med Sten Reedtz, bägge godsens.

Hon efterträddes vid sin död av systerdottern Vivika Lindenov, som var gift med landsdomaren i Skåne Hans Ramel, vilken skapade ett väldigt godskomplex. Ännu större blev det under de följande två ägarna, Malte Ramel, kallad "Rike Ramel", och hans son Hans Ramel, "Bygge-Hans".

Malte Ramel, som dog 1752, var nog den originellaste av herrarna till Maltesholm och J.C. Barfod har mycket att berätta om honom. Han var, jämte sin svåger Fredrik Trolle på Trolleholm, Sveriges förmögaste man, men han var mycket flärtlös och sparsam intill snålhet. Det berättas, att han varje kväll låste sitt kassaskrin och prövade låset tolv gånger innan han gick och sade då: "Akta dig för Gertrud." Det var hans unga hustru i andra giftet, Gertrud Elisabeth von Liewen, och hon var mindre sparsam. När fogdarna på hans gårdar vid sin redovisning presenterade hennes kvitton på utbetalda förskott, sade han sig "hava varit mycket bättre belåten med sådana fogdar, som varken kunde räkna eller skriva, emedan dessa aldrig infunnit sig med papperslappar". En gång när Malte Ramel var på hemväg från Stockholm, där fru Gertrud gjort stora inköp, lät han vagnen stanna och utropade: "Farväl, Stockholm! Farväl, min halva tunna guld! Hit kommer jag aldrig mer." Mot sin betjäning var han alltid välvillig och unnade sina fogdar en skälig vinst. Grevinnan övertalade honom en gång att avskeda en av dessa. När fogden svarade med att han nog ägde så många hundra daler att han kunde köpa sig ett eget hemman, svarade Malte Ramel: "Nåväl, far då hem igen och sköt både mitt och ditt." Han förklarade sitt handlingssätt för grevinnan med att det var bäst att behålla den som redan stulit sig rik, eftersom "den svultne lusen gnager värre än den mätte".

Han var även både lärd och from och brydde sig inte om titlar eller någon ärofull ställning. När kung Frederik I utnämnde honom till kammarherre, bad han underdånigst att bli befriad därifrån, eftersom sådana titlar aldrig blivit nyttjade av hans förfäder. Han visste dock att uppskatta sitt eget värde. När hans son en gång klagade över att ha blivit förbigången vid en utnämning, sade han stolt: "Vad betyder det, du är ändå Malte Ramels son."

Sedan denne son, "Bygge-Hans" Ramel, tagit arv efter fadern, lade han ner enorma summor på nyanläggningar på alla sina gårdar. Det sägs att han som ung knackat på faderns välfyllda kassakista och uttalat de något hädiska orden: "Minns att din förlossare lever!" "Bygge-Hans" tillträdde Maltesholm 1765 och förändrade i början av 1780-talet slottet efter tidens smak. En gavelutformning i Christian IV:s stil liksom tornspiran togs bort, byggnaden sänktes med en våning och fick valmade tak och tegelfasaderna putsades. Samtidigt tog man bort den gamla vindbryggan och ersatte den med en stenbro. Det enda, förutom planformen, som nu antyder ett äldre ursprung är ankarslutarna (plattjärn som sammanhåller olika byggnadsdelar) på de framspringande flygelgavlarna. I ankarslutarnas järnsmide har formats de ursprungliga byggherrarnas initialer MI (Malte Juel) och AR (Anne Ramel) samt årtalen 1635 och 1638. Hans Ramel var vid sin död 1799 ägare till en mängd stora gods, nästan dussinet fullt. Hans båda döttrar ärvde Maltesholm. Genom gifte med dottern Christina Gustava och lösen övergick godset år 1800 till Axel Gabriel De

la Gardie, som då var major vid Kronobergs regemente och senare blev landshövding i Kristianstads län. Hans son Pontus Henrik tillträdde godset 1839 och följdes 1880 av sin son Magnus Gabriel, som var ämbetsman, politiker, riksdagsman och slutligen landshövding i hemlandet liksom farfadern. Sonen Jacob Pontus Axel tillträdde 1905 och dog barnlös 1933. Maltesholm övergick då till dennes systerson, hovjägmästaren friherre Carl Otto Palmstierna, i vars släkt det sedan stannat kvar. Hans son finansmannen Jacob Palmstierna är nu bosatt på slottet medan dennes son Niclas Palmstierna sedan 1990 står som formell ägare till godset. Jakob Palmstierna verkade i Stockholms Enskilda Bank, sedermera SE-Banken, i 30 år, varav 14 i dess verkställande ledning, och tvingades 1989 avgå som bankens koncernchef sådan han anklagats för skattefusks. Han friades helt från anklagelserna och gjorde därefter en mirakulös come back. I ledningen för Nordbanken, nuvarande Nordea, tillhörde han huvudfigurerna som rensade upp efter 90-talets finanskris. 2008 skrev han memoarboken "Jacobs steg - triumfer och nederlag i en bankmans liv". Niclas Palmstierna slutade 2011 som VD för Tele2 Sverige för att flytta till Colombia och där starta en volontärverksamhet. Godset omfattar ca 2.400 hektar och drivs av Maltesholms Konsult och Förvaltnings AB med Jacob Palmstierna som VD. Genom Linderödsåsens Kraft AB anläggs en större vindkraftspark på egendomen.

I den storslagna parkanläggningen, som är en av Skånes vackraste och öppna för allmänheten, ligger ett lusthus i klassicistisk stil ritat av arkitekten Carl Hårleman. I parken finns en del magnifika träd, bl.a. en mer än 100-årig, 35 m hög douglasgran med ett stamomfång på 450 cm. (Bild. Observera mannen vid granens fot!).

Något som fångar besökarens uppmärksamhet är den väg, Höge väg, upp till slottet, som Byggehans lät anlägga. Från slätten under jämn stigning uppför Linderödsåsen går den 1,3 km långa och 12-20 m breda vägen med sidor av huggen sten. På sina ställen når stenfyllningen en höjd av 6 m från marken. Stenen togs från åkerfält och ängar. Till bygget, som leddes av Jöns Anderson från Borrestad, gick det åt 102.227 kubikalnar stenvägg och 104.522 kubikalnar fyllning. Höge väg påbörjades 1775 och fullbordades 1824. Det imponerande vägbygget sysselsatte många bönder och drängar i trakten, vilka varje morgon skulle medföra sten till arbetet, och säges ha gett upphov till uttrycket: "Vore inte herreman galen, så hade ej fattigman bröd". I vägkorset där vägen upp till slottet börjar står fyra minnesstenar, en i varje hörn, och på dem kan man läsa alla data om vägen. Ca 2 km öster om Maltesholm, nedanför Höge väg, ligger änkesätet Oretorp, som är en villa i "schweizerstil" från 1870-talet, ritad av Helgo Zettervall. Ett par km sydost om slottet ligger Östra Sönnarslövs kyrka med sina äldsta delar från 1100-talet och dekorerad med kalkmålningar från 1400-talet. Där finns det Ramelska gravkoret, som inrymmer tre stensarkofager med stoftet efter Malte Ramel och hans båda gemåler.

Källa: Sylve Åkesson, Skånska slott och herresäten